

POLICY BRIEF: HVORDAN VIL DIGITALE TEKNOLOGIER PÅVIRKE FREMTIDENS DEMOKRATI I DANMARK?

60 eksperter fra demokrati- og samfundsvidenskab samt den teknologiske videnskab samledes den 21. august 2023 til 'Future of Tech and Democracy lab' for at drøfte sammenhæng imellem demokratiets og digitale teknologiers udvikling. Hensigten var at skabe en nuanceret debat om digitale teknologiers påvirkning på demokratiet, og ligeledes hvordan det danske demokrati kan påvirke teknologiernes udvikling i de kommende år. Følgende brief giver et overblik over de mest centrale pointer fra drøftelserne.

BAGGRUND

Kunstig intelligens, virtual- og augmented reality, blockchain, biometri, quantum computing og andre digitale teknologier vil gennemgå en enorm udvikling i de kommende år og påvirke samfundet og vores hverdag. Men hvordan vil den digitale teknologiske udvikling påvirke det danske demokrati og den demokratiske samtale? Og hvordan kan demokratiet og den demokratiske samtale påvirke teknologierne igennem regulering, anvendelse og adfærd?

Algoritmer, Data og Demokrati-projektet (ADD), Akademiet for de Tekniske Videnskaber (ATV) samt Syddansk Universitets Digital Democracy Centre (DDC) inviterede førende danske eksperter fra demokrati- og samfundsvidenskaben (statskundskab, jura, mv.) og fra den teknologiforske videnskab (datalogi, data science, mv.) til at drøfte disse centrale spørgsmål og finde et fælles svar.

Formålet med Lab'et var at:

- Kickstarte en fælles og seriøs samtale om fremtidens demokrati i en digitaliseret verden
- Bringe forskningsbaseret viden og internationale erfaringer i spil
- Indsamle nye idéer til hvordan vi kan styrke demokratiet ved brug af digitale teknologier
- Give input til forskning inden for området, herunder det kommende arbejde i Magtudredningen.
- Formulere løsningsforslag og anbefalinger til politikere og øvrige beslutningstagere, som arbejder for at skabe rammerne for et stærkt demokrati.

Om afsenderne på arrangementet

Algoritmer, Data og Demokrati-projektet (ADD-projektet) er et almennyttigt projekt støttet af Villum og Velux fondene, som arbejder for, at demokratiet styrkes af den digitale udvikling og for, at Danmark udnytter de teknologiske muligheder bedst muligt til gavn for samfund og mennesker.

ATV – Akademiet for de Tekniske Videnskaber er en uafhængig, medlemsdrevet tænketank, som arbejder for, at Danmark skal være en af fem førende Science and Engineering-regioner i verden – til gavn for kommende generationer. ATV's Digitale vismandsråd og ATV-rådet for Teknologi og samfund har bidraget med oplæg og udpeget tekniske og samfundsmæssige eksperter til lab'et.

Digital Democracy Centre (DDC) er et tværfagligt forskningscenter på Syddansk Universitet, som forsker i, hvordan udviklingen inden for nye teknologier, algoritmer og kunstig intelligens påvirker den demokratiske proces.

HVAD ER PÅ SPIL?

Blandt eksperterne og forskerne, som samledes den 21. august, var der udbredt enighed om, at udviklingen af forskellige typer af digitale teknologier allerede har haft og fortsat vil have en enorm påvirkning på demokratiet i Danmark. Spørgsmålene kredsede ikke *om*, men snarere *hvordan* påvirkningen vil tage sig ud i den nærmeste fremtid, og om der vil være tale om en overvejende positiv eller negativ indflydelse på folkestyret.

Grundlæggende opleves det, at de digitale teknologier – hvad enten der er tale om sociale medier, kunstig intelligens eller robot-teknologi – rummer potentialet til at både at kunne styrke og svække demokratiet, eksemplificeret ved nedenstående citat af den franske filosof, Paul Virilio og fremlagt af ATV's Digitale vismand, Professor Kaj Grønbæk, AU, på Lab'et:

"Når du opfinder skibet, opfinder du også skibsvraget. Når du opfinder flyet, opfinder du også flystyrtet. Og når du opfinder elektricitet, opfinder du også elektrisk stød. Hver teknologi bærer sin egen negativitet i sig, som er opfundet samtidig med de teknologiske fremskridt.

Ligesom tidligere tiders teknologiske fremskridt har indeholdt disse iboende paradokser, indeholder de nye digitale teknologier samme grundlæggende dilemmaer. De kan undergrave demokratiet, og de kan udvide demokratiet. De kan være autokraternes redskaber, og de kan være aktivisternes redskaber. De kan få folk til at adlyde, og de kan få folk til at protestere. De kan give de marginaliserede en stemme, og de kan give frit spillerum til ekstremister og anti-demokrater.

Således opleves det, at vi i dag står overfor et afgørende valg – eller et såkaldt "Oppenheimer-øjeblik", som både professor Kaj Grønbæk og professor Rebecca Adler-Nissen henviste til på konferencen med tanke på hovedarkitekten bag atombomben. For vi skal som samfund tage stilling til, hvordan vi vil anvende en række nye digitale teknologier, så vi høster gevinsterne og minimerer eller helt fjerner skyggesiderne. Det handler om at finde denne balance, sådan at de digitale teknologier kan bidrage med løsninger til at udvikle demokratiet og de andre store samfundsproblemer vi står overfor, herunder fx klima og sundhed.

Vejen frem bør således ikke være at stoppe for forskning, udvikling og innovation af nye digitale teknologier, men at sikre grundige drøftelser af hvordan der skabes de rette reguleringsmæssige rammer omkring brugen af teknologien, så det foregår på baggrund af ansvarlige principper, og først og fremmest er underlagt demokratisk kontrol.

Det er det afgørende valg, som vi i Danmark og i hele Europa, står overfor med hensyn til, hvordan vi skal anvende nye digitale teknologier, og som kalder på svar fra politikere og beslutningstagere i vores samfund.

HVORI BESTÅR POTENTIALERNE OG UDFORDRINGER VED DE NYE DIGITALE TEKNOLOGIER?

De forsamlede eksperter og forskere fremhævede en række digitale teknologier, som allerede har eller forventes at få stor påvirkning på det danske demokrati i de kommende år via en række forskellige effekter:

1) De sociale medieplatforme

Fremkomsten af internettet, og herunder de sociale medieplatforme, har på den positive side givet vores samfund adgang til en næsten uendelig kilde af viden, samt mulighed for deling og diskussion af denne på tværs af borgere, politikere, forskere over hele kloden. Set fra et demokratisk perspektiv tillader det,

i hvert fald i teorien, en stærkere ytringsfrihed, hvor det eksempelvis er blevet sværere at skjule brud på menneskerettighederne, og hvor tilgængeligheden til vores magthavere er udvidet, idet vi nu kan kommunikere direkte med dem via de sociale medieplatforme.

Omvendt har vi også set, at udbredelsen af de sociale medieplatforme, har medført en enorm udfordring med manipulering af viden i form af falske nyheder og mis- og disinformationskampagner. Troværdigheden og sandfærdigheden af den information, som præsenteres online, kan ikke tages for givet, og det opleves, at det har givet grobund for mistillid mellem borgere og beslutningstagere, som sammen med oplevelsen af en hadefuld debatkultur online, har øget polariseringen i befolkningen.

2) Kunstig intelligens og 'generativ AI'

Det opleves, at vi står midt i en tid, hvor der næsten dagligt udkommer nye kunstig intelligente værktøjer, som har til hensigt at støtte og forbedre menneskelig beslutningstagen på en lang række områder, fx på sundhedsområdet, i industrien eller på administrative områder som jura eller skat. Effektiviseringspotentialerne er enorme, og den såkaldte bølge af 'generativ AI' tillader i hidtil uset grad skabelse af nyt "kunstigt" materiale som tekst, billede og videomateriale. Det demokratiske potentiale ved disse digitale teknologier består i, at de kunstige intelligente værktøjer kan give marginaliserede borgere bedre forudsætninger for deltagelse i folkestyret. Med hjælp fra en chatbot kan den ordblinde skrive et debatindlæg til medierne, eller den politisk uinteresserede borger kan få nye forudsætninger for at udfordre sin lokale politiker, væbnet med skarpe argumenter fra en AI-ven.

Samtidig består udfordringen i, at bølgen af generativ kunstig intelligens også vil kunne forstærke de tidligere nævnte udfordringer med misinformation, som fulgte med udbredelsen af internettet og de sociale medieplatforme. Falskt materiale på både lyd, billede og tekst vil være langt nemmere at skabe, og kan med brugen af kunstigt intelligente chatbots spredes i større grad, end vi har set tidligere.

"Vi tror, at sociale medier og generativ AI kommer til at have den største påvirkning på det danske demokrati hen over de næste 5-10 år, ved at være en katalysator for at sprede misinformation."

Citat fra ekspertgruppe til arrangementet

"Vi tror, at generativ AI kommer til at have den største påvirkning på det danske demokrati hen over de næste 5-10 år, ved at sætte teknologien til debat."

Citat fra ekspertgruppe til arrangementet

"Vi tror, at generativ AI kommer til at have den største påvirkning på det danske demokrati hen over de næste 5-10 år, ved at være årsag til en fundamental krise overfor den information, vi bliver præsenteret for."

Citat fra ekspertgruppe til arrangementet

3) Kryptografi og blockchain teknologi

Udviklingen inden for kryptografi-området, herunder blockchainteknologi, vurderes at have et stort demokratisk potentiale, idet det, teoretisk, vil kunne øge sikkerheden omkring digital kommunikation og datadeling og derved kunne modvirke de udfordringer med misinformation, som er påpeget ovenfor. Med andre ord vil de kryptografiske teknologier potentielt kunne (gen)skabe tilliden mellem afsender og modtager af billedmateriale, videoer eller tekst. Derudover vil udviklingen indenfor kryptografi kunne skabe øget sikkerhed omkring en digital valghandling og derved tillade udbredelse af digitale valg, som kun finder sted i få lande i dag.

Udfordringerne med kryptografi og blockchain teknologier består i, at det også kan give bedre forudsætninger for antidemokratiske aktører, idet det også tillader, at kriminelle eller fjendtlige stater vil kunne kommunikere hemmeligt. I dag ser vi denne udfordring bedst eksemplificeret i brugen af kryptovalutaer, som kan bruges som betaling i transaktioner af våben eller andre lyssky aktiviteter, og det er udfordringer som dette, der kan forværres.

"Vi tror, at blockchain kommer til at have den største påvirkning på det danske demokrati hen over de næste 5-10 år, ved at sikre bedre authentication. Potentialet ved dette består i at problemer med disinformation, tillid, etc. kan overkommes."

Citat fra ekspertgruppe til arrangementet

Robot-teknologi

Fremskridtene indenfor robot-teknologi går stærkt i disse år, og i den nære fremtid ses store potentialer for vores samfundsøkonomi i form af øget produktivitet, samt ikke mindst at kunne minimere eller fjerne jobs, som er usunde for mennesker. I det ligger der også et potentielt demokratisk perspektiv i form af frigørelse af tid for borgeren, væk fra arbejdspladsen og over til tid brugt på at udøve indflydelse på sit samfund og nærmiljø.

Samtidig ligger der dog en udfordring i, at samme effekt vil kunne skabe ulighed både økonomisk og demokratisk, hvis ikke gevinsterne ved de frigjorte ressourcer falder ligeligt mellem alle borgere.

Kvantecomputer-teknologi

Omend kvanteteknologi og nærmere bestemt kvantecomputere fortsat er et stykke fra at indfri deres anvendelsesmæssige potentiale, forventes det, at kvanteteknologi kan have enorm påvirkning på vores demokrati, først og fremmest igennem en acceleration af de både positive og negative effekter, som er omtalt ovenfor. Det forventes, at de processer, som ligger til grund for de digitale teknologier, kan foregå i både større omfang og i et hurtigere tempo, hvis kvantecomputere overtager den plads, som traditionelle computer har i dag. Det vil i så fald kunne forstærke nogle af de effekter, vi ser med generativ kunstig intelligens, fx skabelsen af flere og bedre mediciner eller forbedrede klimamodeller. Men det vil samtidig også kunne forværre problematikker med misinformation, gøre kryptering af ulovlig kommunikation sværere at detektere, og ikke mindst forstærke ulighedsskabende effekter.

HVORDAN SIKRER VI ET STÆRKT DEMOKRATI I LYSET AF DEN DIGITALE UDVIKLING

Som en del af Lab'et blev drøftet anbefalinger til at fremme et stærkt demokrati i en digital tidsalder. En række centrale anbefalinger og principper gik igen,

- **Individet alene kan ikke bære ansvaret.**

Implementering af digitale teknologier går nogle gange hurtigt, på den måde at det kan være svært for enkeltpersoner at forstå dem, konsekvenser og handlemuligheder. Af den grund bør ansvarsmæssige tiltag, som forsøger at inddæmme negative konsekvenser ved digitale teknologier, ikke alene fokusere på individets handlemåder. Med eksemplet mis- og disinformation kan det fx aldrig blive alene borgerens ansvar at sikre sig, at information fundet online er sandt - det kalder også på løsninger fra virksomheder, myndigheder, uddannelsesinstitutioner, medier og civilsamfund, som alle har både muligheder og et ansvar for at adressere udfordringerne og indfri potentialet ved teknologierne.

- **Oplysning og debat er (fortsat) helt centralt!**

Der er brug for en kæmpe oplysningsindsats for at give alle danskere kompetencer til at forstå, mulighederne i de digitale værktøjer som fx ChatGPT og blockchain-teknologi, og hvilke konsekvenser teknologierne har for os som mennesker og samfund. Det handler om at få et digital dannelsesløft af hele befolkningen, som går på tværs af alder, og det er således ikke en indsats, som kan løftes alene i uddannelsessystemet, men kræver, at en bred alliance af aktører kontinuerligt udvider den digitale dannelse i befolkningen. Dertil er det vigtigt, at der er et fortsat forskningsmæssigt fokus på at undersøge effekterne af teknologierne, ikke mindst dets påvirkning på demokratiet, som kalder på opmærksomhed fra fx Magtudredning 2.o.

- **Løsningerne skal findes i Europa**

De digitale teknologier, som enten allerede påvirker vores demokrati eller vil komme til det i nærmeste fremtid, vil i stort omfang være udviklet udenfor Danmark, og de vil med stor sandsynlighed komme fra virksomheder med rødder i enten USA med en markedsdrevet tilgang eller i Kina med en mere autoritær model. Der er altså behov for, at der er et europæisk alternativ af løsninger på de udfordringer, som teknologien medfører for vores demokrati, og som der bliver formuleret med udgangspunkt i europæiske værdier. I praksis kræver det et fælles juridisk fundament, som Danmark og de øvrige europæiske lande kan stå på, og derudover bør der gives særlig opmærksomhed til koordinering på tværs af nationale myndigheder, så håndhævelsen af lovrammen kan stå stærkt.

"Vi tror, at vores evne og mod til at udvikle europæiske alternative teknologier kommer til at have den største påvirkning på det danske demokrati hen over de næste 5-10 år, ved at bidrage med vækst, så vi har råd til at opretholde vores demokratiske værdier og principper og bidrage med de digitale teknologiske løsninger vores samfund har behov for med øje for forsyningsikkerhed og suverænitet."

Citat fra ekspertgruppe til arrangementet

Konklusionerne i dette Policy Brief afspejler ikke nødvendigvis fuld konsensus imellem de deltagende eksperter, men er udvalgt af sekretariatet i Algoritmer, Data og Demokrati-projektet med henblik på at give et overblik over centrale og gennemgående pointer fra arrangementet.